

Konvalidacija ugovora koji nisu sklopljeni u zahtijevanoj pisanoj formi

Autor u tekstu raspravlja o načelu neobvezatnosti ugovorne forme, pravnim posljedicama nepoštovanja propisanog ugovornog oblika te zakonskim pretpostavkama za konvalidaciju ugovora u slučaju kada nije zadovoljena zakonom propisana pisana forma ugovora.

DAMIR JELUŠIĆ dipl. iur.*

1. UVOD

Naš je obveznopravni poredak, u kontekstu ugovorne forme, utemeljen na načelu neobvezatnosti ugovornog oblika odnosno načelu neformalnosti ugovora, nazivanom i, prema nekim autorima pogrešno i nepotrebno¹, konsenzualizmom. Pravni je antipod toga načela, dakako, načelo formalizma, koje je u modernim pravnim porecima napušteno. Kako, međutim, svako pravno načelo i pravilo, u pravilu, poznaje i iznimke, tako Zakon o obveznim odnosima (Nar. nov., br. 35/05, 41/08, 125/11 i 78/15 - u nastavku teksta: ZOO), ali i drugi propisi, pred ugovorne stranke odnosno sukontrahente², glede nekih vrsta ugovora, da bi bili pravovaljani i proizvodili pravne učinke, stavljaju zahtjev odnosno obvezu da budu sklopljeni u pisanoj formi.

2. NAČELO NEOBEZATNOSTI UGOVORNE FORME

Načelo neobvezatnosti ugovorne forme normirano je u obliku stilizacije prema kojoj se ugovor može sklopiti u bilo kojem obliku, osim ako je zakonom drukčije određeno (čl. 286. st. 1. ZOO-a). O navedenom načelu neformalnosti ugovorne forme relevantna je judikatura deklarirala pravno shvaćanje u brojnim odlukama, bitne fragmente nekih navodimo u nastavku: ... *Prema općoj odredbi čl. 67. st. 1. Zakona o obveznim odnosima (preuzet Zakonom o preuzimanju Zakona o obveznim odnosima kao zakon Republike Hrvatske - Nar. nov., br. 53/91) propisano je opće pravilo da »zaključenje ugovora ne podliježe nikakvoj formi, osim ako je zakonom drukčije određeno«. Takva odredba ima značenje da su u pravilu ugovori neformalni odnosno da njihovo zaključenje ne podliježe naročitoj formi, već je ugovaračima dopušteno da oni odluče na koji način će postići suglasnost svojih volja za sadržaj*

međusobnih prava i obveza³ ... 2. ... Nije se ostvarilo ni revizijski razlog pogrešne primjene materijalnog prava. U postupku je utvrđeno da su stranke sklopile vansudsku nagodbu po kojoj je tužena tužitelju na ime osiguranje iz ugovora o kasko osiguranju isplatila za ukradeni automobil (Mercedes benz 300) iznos od 166.260.835 HRD ili sada 166.260.83 kn, a tužitelj potpisao izjavu o namirenju da je prilikom te svote u cijelosti namiren za štetu na vozilu iz štetnog događaja i da nema nikakvih drugih potraživanja prema tuženoj. Na tako utvrđeno činjenično stanje pravilno je primijenjeno materijalno pravo kada je odbijen tužbeni zahtjev. Naime, za ugovor o nagodbi nije propisana pismena forma već se radi o ugovoru koji ne podliježe nikakvoj formi (čl. 67. st. 1. Zakona o obveznim odnosima - Nar. nov., br. 53/91, 73/91, 3/94, 7/96 i 112/99 - dalje ZOO). Stoga neosnovano ističe da ugovor o nagodbi koji su stranke sklopile nije valjan jer mu nedostaje pismena forma i baš što izjava o namirenju nije potpisana i od tužene⁴ ... ZOO-om je za više vrsta ugovora određeno odstupanje od načela neobvezatnosti ugovornog oblika, primjerice kod ugovora o kupoprodaji nekretnine (čl. 377. ZOO-a), ugovora o najmu nekretnine (čl. 552. ZOO-a), ugovora o građenju (620. st. 2. ZOO-a), ugovora o licenciji (čl. 700. ZOO-a), ugovora o alotmanu (čl. 910. ZOO-a), ugovora o kreditu (čl. 1022. st. 1. ZOO-a) i još nekih za čiju se pravovaljanost kogentnopravnim odredbama zahtijeva da budu sklopljeni u pisanoj formi. Posrijedi je, dakle, forma ex lege.

Kod ugovora o doživotnom uzdržavanju, pak, uz sklapanje u pisanoj formi, zahtijeva se i da on bude ovjeren od sudca nadležnog suda, ili solemniziran po javnom bilježniku, ili sastavljen u obliku javnobilježničkog akta (čl. 580. st. 1. ZOO-a). Nadalje, i brojni

specijalni zakoni za pojedine vrste ugovora zahtijevaju obveznu pisanu formu, primjerice Zakon o leasingu (čl. 52. st. 5. - Nar. nov., br. 141/13) za ugovor o leasingu, Zakon o najmu stanova (čl. 4 st. 2. - Nar. nov., br. 91/96, 48/98 - Odluka USRH, 66/98 - ispr. i 22/06) za ugovor o najmu stana, Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima (čl. 51 - Nar. nov., br. 167/03, 79/07, 80/11, 125/11, 141/13, 127/14 i 62/17) za autorskopravni ugovor, Zakon o zakupu i kupoprodaji poslovnog prostora (čl. 4. st. 4. - Nar. nov., br. 125/11

i 64/15) za ugovor o zakupu poslovnog prostora i slično. Pravni se poslovi, općenito gledajući, pa posljedično tome i ugovori, najčešće sklapaju u usmenom, što je posljedica načela neformalnosti, i pisanom obliku, a mnogo rjeđe uz sudjelovanje svjedoka⁵ ili nadležnih javnih tijela⁶.

Nadalje, zahtjev zakona, a prema našem pravnom shvaćanju, *mutatis mutandis*, i zahtjev drugog propisa, da ugovor bude sklopljen u određenoj formi, vrijedi i za sve kasnije izmjene ili dopune ugovora (čl. 286. st. 2. ZOO-a). Primjer iz mjerodavne judikature: ... *Pogrešno je pravno stajalište sudova da usmeni otkaz ugovora o radu proizvodi pravne učinke i da se, i u slučaju usmenog otkaza, zaštita povrijeđenog prava mora tražiti u rokovima i pod uvjetima propisanim odredbama čl. 126. ZR. Odred-*

bama čl. 111. ZR, koje su po svojoj pravnoj prirodi ius cogens, propisano je da otkaz ugovora mora imati pisani oblik (st. 1.), da poslodavac mora u pisanom obliku obrazložiti otkaz (st. 2.) i da ga mora dostaviti osobi kojoj se otkazuje (st. 3.). Odredbom st. 1. čl. 70. Zakona o obveznim odnosima (u daljnjem tekstu:

Ugovor za čije se sklapanje zahtijeva pisani oblik smatra se (pravovaljanim, iako nije sklopljen u tom obliku, ako su ugovorne strane ispunile, u cijelosti ili u pretežitom dijelu, obveze koje iz njega nastaju, osim ako iz cilja radi kojega je oblik propisan očito ne proizlazi što drugo

* Odvjetnik u Odvjetničkom društvu Vujić, Jelušić, Šulina, Stanković, Jurčan & Jabuka d.o.o. iz Rijeke.

¹ Vedriš, Martin, Klarić, Petar, Građansko pravo, Narodne novine, 1998., str. 125.

² Izrazi u ovom radu korišteni u muškom rodu, primjerice sukontrahent, rodno su neutralni odnosno na jednak način obuhvaćaju muški i ženski rod.

³ Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 227/1992-2

⁴ Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 1748/2000-2, tako i Rev 3828/1999-2 i Rev 1171/2000-2.

⁵ Odredbom čl. 31. Zakona o naslijeđivanju (Nar. nov., br. 48/03, 163/03, 35/05, 127/13 i 33/15) kao jedna od vrsta oporuka regulirana je i pisana oporuka pred svjedocima.

⁶ Pravna valjanost pojedinih pravnih poslova normiranih odredbom čl. 53. Zakona o javnom bilježništvu (Nar. nov., br. 78/93, 29/94, 162/98, 16/07, 75/09 i 120/16) uvjetovana je njihovim sklapanjem u formi javnobilježničkog akta.

ZOO), koja se, na temelju odredbe čl. 6. ZR, primjenjuje na prestanak ugovora o radu, propisano je da ugovor koji nije sklopljen u propisanoj formi nema pravni učinak, ako iz cilja propisa kojim je propisana forma ne proizlazi što drugo. Ono što važi za propisanu formu sklapanja ugovora o radu važi i za otkaz tog ugovora, što, pozivom na citirane propise, znači da usmeni otkaz ugovora o radu nema pravni učinak... Uz netom navedeno pravilo o formi kasnijih ugovornih izmjena i dopuna ZOO-a, međutim, predviđa i dvije iznimke.

Prvo, tako da normira da su **pravovaljane kasnije usmene dopune o sporednim točkama o kojima u ugovoru nije ništa rečeno, ako to nije protivno cilju radi kojega je oblik propisan** (čl. 286. st. 3. ZOO-a). Primjer iz judikature: ... Sud drugog stupnja prihvatio je utvrđenje suda prvog stupnja, da nema pismene izmjene ugovora o radu, koje bi imale pravni učinak, te da pismeni ugovor između stranaka i dalje važi u nepromijenjenom sadržaju. Pri tome se sud drugog stupnja pozvao na odredbu čl. 67. Zakona o obveznim odnosima (Nar. nov., br. 53/91, 73/91, 3/94, 7/96 i 112/99, u daljnjem tekstu: ZOO). Iz izloženog slijedi, da je između stranaka sporno je li pismeni ugovor sklopljen između stranaka od 12. prosinca 1994. godine u dijelu visine plaće koju je tužitelj trebao primiti u ugovorenom iznosu pod toč. IV. st. 1. Ugovora izmijenjen na način da je tužitelj umjesto šest prosječnih plaća isplaćenih po radniku u društvu za tekući mjesec trebao primiti četiri. Sud drugog stupnja pogrešno je primijenio materijalno pravo kada se pozvao na odredbu čl. 67. ZOO, a da pri tome nije vodio računa o st. 4. istog članka, prema kojoj je propisano, da su pravovaljane i kasnije usmene pogodbe kojima se smanjuju ili olakšavaju obveze jedne ili druge strane ako je posebna forma propisana samo u interesu ugovornih strana. Dakle, sud drugog stupnja pogrešno je zaključio da je potrebna samo pismena izmjena spornog ugovora, a kako takve izmjene nema, da je osnovan tužbeni zahtjev. Zbog takvog pogrešnog stava suda drugog stupnja glede primjene materijalnog prava ostalo je činjenično stanje nepotpuno utvrđeno glede sporne okolnosti, pa je zbog toga valjalo ukinuti presude sudova nižeg stupnja i predmet vratiti sudu prvog stupnja na ponovno suđenje. U nastavku postupka sud prvog stupnja će raspraviti i utvrditi je li između stranaka došlo do usmene izmjene spornog dijela ugovora imajući pri tome u vidu odredbu čl. 67. st. 4. ZOO, a nakon toga će donijeti novu odluku o tužbenom zahtjevu u kojoj će odlučiti i o parničnom trošku u cijelosti⁷ ...

Drugo, pravovaljane su i kasnije usmene pogodbe kojima se umanjuju ili olakšavaju obveze jedne ili druge strane ako je poseban oblik propisan samo u interesu ugovornih strana (čl. 286. st. 4. ZOO-a). Pri-

mjerice: ... Odredbom iz čl. 71. Zakona o obveznim odnosima (Nar. nov., br. 53/91, 73/91, 3/94 i 7/96 - dalje ZOO) propisano je da su, ako je ugovor zaključen u posebnoj formi, valjana samo ona utanačenja koja su izražena u takvoj formi, ali da će ipak biti punovažna istovremena usmena utanačenja o sporednim točkama o kojima u pismenom ugovoru nije ništa rečeno, ukoliko ona nisu u suprotnosti s njegovim sadržajem, ili ako nisu protivna cilju zbog kojega je forma propisana. Ovom istom je odredbom propisano da su punovažna i usmena utanačenja kojima se smanjuju ili olakšavaju obveze jedne ili obje strane, ako je posebna forma propisana samo u interesu ugovornih strana.

Prema tome, pravovaljana su bila, usmena utanačenja između stranaka, kojima su eventualno smanjene i olakšane, odnosno na drugi način ugovorene obveze tuženika, kao davatelja uzdržavanja. Zbog toga tužiteljica ne bi mogla osnovano zatražiti raskid ugovora o doživotnom uzdržavanju, zbog njegovog neizvršavanja, kada bi ovaj zatražila za razdoblje izvršenja dok usmeno utanačenje nije opozvala. No, nakon što je 1996. godine, zatražila od tuženika izvršavanje obveza u opsegu kako je ono bilo pismeno utanačeno između stranaka (zbog godina starosti i nastupjele nemoći), a tuženici su odbili na zatraženi način postupati, smatrajući i nadalje da su samo u obvezi izvršavanja sukladno usmenom utanačenju, što oni niti revizijom ne spore, ima se smatrati, suprotno reviziji, da time izbjegavaju vršiti obveze u namjeri da se ovih liše. Nižestupanjski su sudovi zbog toga valjano zaključili da su se na strani tužiteljice ispunile pretpostavke osnovanog traženja raskida ugovora o doživotnom uzdržavanju po čl. 125. st. 2. ZN i tako ovaj ugovor raskinul⁸ ...

3. PRAVNE POSLJEDICE NEPOŠTOVANJA PROPISANOG UGOVORNOG OBLIKA ODNOŠNO SKLAPANJA PROTIVNO FORMI AD SOLEMNITATEM

Zakon propisuje da ugovor koji nije sklopljen u propisanom obliku nema pravni učinak, osim ako iz cilja propisa kojim je određen oblik ne proizlazi što drugo (čl. 290. st. 1. ZOO-a). Drugim riječima, takav je ugovor **ništetan**⁹ jer je protivan kogentnopravnoj odredbi koja njegovu pravovaljanost uvjetuje sklapanjem u propisanoj formi, a sve na temelju zakonske odredbe kojom je normirano da je **ugovor koji je protivan Ustavu Republike Hrvatske¹⁰, prisilnim propisima ili moralu društva ništetan**, osim ako cilj povrijeđenog pravila ne upućuje na neku drugu pravnu posljedicu ili ako zakon u određenom slučaju ne propisuje što drugo (čl. 322. st. 1. ZOO-a). Citiramo bitan fragment odluke u kojoj je o tom materijalnopravnom pitanju u relevant-

tnoj judikaturi zauzeto pravno shvaćanje: ... Na temelju tih činjeničnih utvrđenja oba nižestupanjska suda i po ocjeni ovog revizijskog suda opravdano zaključuju da predmetni ugovor nije valjan niti kao ugovor o darovanju (jer nije sačinjen po propisanoj formi - sudskog zapisnika, a niti proveden u zemljišnim knjigama, niti je tuženik kao daroprimatelj ušao u posjed nekretnine - u smislu paragrafa 943. OGZ-a), niti kao ugovor o doživotnom uzdržavanju, jer je utvrđeno da prava volja ugovornih stranaka nije bila da zaključe ugovor o doživotnom uzdržavanju, već naprotiv, da zaključe ugovor o darovanju nekretnina zbog čega je ugovor o doživotnom uzdržavanju simulirani pravni posao i kao takav ništav, pa nije proizveo pravni učinak. Dakle, budući da prava volja stranaka i nije bila da zaključe ugovor o doživotnom uzdržavanju (čl. 122. Zakona o nasljeđivanju - Nar. nov., br. 52/71 i 47/78) sadržaj takvog ugovora nije niti izvršavan, stoga ponašanje tuženika prema pok. M. P., nakon sklapanja ugovora, ne može se niti smatrati ispunjenjem ugovorom preuzetih obveza uzdržavanja, a konkretnu brigu oko pok. M. P. od sklapanja ugovora pa do njegove smrti, naročito u vrijeme bolesti pok. M. P., vodila je njegova supruga. Iz navedenih razloga proizlazi da je pravilno u ovom slučaju primijenjeno materijalno pravo (čl. 66. Zakona o obveznim odnosima - Nar. nov., br. 53/91, 73/91 i 3/94) kada je utvrđeno da je predmetni ugovor ništav, jer se radilo u stvari o ugovoru o darovanju ali koji nije sastavljen u propisanoj formi, nije izvršena realna predaja nekretnina iz ugovora, niti je ugovor proveden u zemljišnim knjigama, pa nisu ispunjene pretpostavke za pravnu valjanost spornog ugovora kao ugovora o darovanju¹¹...

4. ZAKONSKE PRETPOSTAVKE ZA KONVALIDACIJU UGOVORA KOJI NISU SKLOPLJENI U PROPISANOJ PISANOJ FORMI

Ugovor za čije se sklapanje zahtijeva pisani oblik smatra se (pravo)valjanim, iako nije sklopljen u tom obliku, ako su ugovorne strane ispunile, u cijelosti ili u pretežitom dijelu, obveze koje iz njega nastaju, osim ako iz cilja radi kojega je oblik propisan očito ne proizlazi što drugo (čl. 294. ZOO-a).

Prema našem pravnom shvaćanju, navedene odredbe za konvalidaciju ugovora koji nisu sklopljeni u propisanoj pisanoj formi moraju se, *nota bene* kumulativno, ispuniti tri zakonske pretpostavke. Prvo, posrijedi mora biti ugovor za čije je sklapanje propisan pisani oblik. *Argumentum a contrario*, ugovori za čije je sklapanje propisan neki drugi oblik ne mogu konvalidirati odnosno postati pravovaljani. Drugo, sve ugovorne strane, s naglaskom na sve, moraju u cijelosti ili barem pretežitom dijelu ispuniti preuzete ugovorne prestatice odnosno obveze. *In fine*, treće, iz cilja zbog kojeg je propisan obvezni pisani ugovorni oblik ne smije očito proizlaziti nešto drugo. U nastavku citiramo esencijalne fragmente relevantnih sudskih odluka u slučajevima u kojima se postavilo materijalnopravno pitanje jesu li ispunjenje zakonske pretpostavke za konvalidaciju usmenih ugovora koji su morali biti sklopljeni u propisanoj pisanoj formi, a nisu: 1. ... Da bi ugovor kojem nedostaje propisana pisana forma konvalidirao preuzete obveze moraju

⁷ Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 3630/1990-2.

⁸ Gorenc, Vilim, Komentar Zakona o obveznim odnosima, RRIF plus d.o.o., Zagreb, 2005., str. 408.

⁹ Ustav Republike Hrvatske (Nar. nov., br. 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10 i 5/14).

¹¹ Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 1793/2004, tako i Rev 661/2006-2 i Rev 2593/2000-2.

⁷ Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 262/2003-2, tako i Rev 1503/2002-2 i Rev 128/2008-2.

⁸ Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 711/1999-2.

Ugovor koji nije sklopljen u propisanom obliku, nema pravni učinak, odnosno takav ugovor je ništetan

izvršiti u cijelosti ili barem u pretežnom dijelu obje ugovorne strane, a to podrazumijeva da je i tužiteljica u smislu čl. 122. st. 1. ZN tuženiku prenijela svoju imovinu uz odgodu predaje do njezine smrti. Tužiteljica to nije učinila pri čemu treba reći da je ugovor o doživotnom uzdržavanju strogo formalan ugovor, jer se za njegovu valjanost traži ne samo pisani oblik već i ovjera koju mora izvršiti sudac. Izvršenjem obveza iz ugovora u smislu čl. 73. ZOO uklanja se nedostatak pisanog oblika, ali ne nedostatak ovjere ugovora od strane suca¹³ ... 2. ... Međutim, sve da su navedene pretpostavke i dokazane, te da je tužitelj uspio i dokazati postojanje usmenog ugovora o prodaji i glede sporne nekretnosti, tužbeni zahtjev ne bi bio osnovan. Ovo zato što je odredbom čl. 9. Zakona o prometu i zemljištu zgrada propisana obvezatna pismena forma kao pretpostavka pravne valjanosti ugovora o prometu nekretnosti. Doduše, odredbom čl. 73. Zakona o obveznim odnosima koji je preuzet kao propis Republike Hrvatske Zakonom o preuzimanju Zakona o obveznim odnosima predviđena je mogućnost da se ugovor za čije se sklapanje zahtijeva pismena

forma smatra pravovaljanim iako nije zaključen u toj formi ako su ugovorne stranke izvršile u cijelosti ili u pretežnom dijelu obveze koje iz njega nastaju (konvalidacija). Međutim, u konkretnom slučaju kraj nesporne okolnosti da je upravo drugotuženi (koji je u zemljišnim knjigama upisan i kao vlasnik spornih nekretnosti) i u posjedu spornih nekretnosti proizlazi da sporna nekretnost tužitelju kao kupcu nije u izvršenju eventualno usmeno zaključenog ugovora o prodaji nikada bila predana u posjed (suprotno se niti ne tvrdi). To sve ujedno opravdava i pravni zaključak o nepostojanju pretpostavke za konvalidaciju¹⁴ ...

Nijedna od citiranih odluka, međutim, ne daje jasan odgovor na pitanje kada je ugovorna obveza izvršena u pretežitom dijelu, što je i razumljivo jer se ta pravno relevantna činjenica, ovisno o okolnostima, utvrđuje od slučaja do slučaja. Prema našem pravnom shvaćanju, to je posrijedi kada je izvršeno najmanje više od pola obveze. Primjerice, kad se obveza sastoji od činidbe plaćanja zakupnine ili najamnine, obveza je ispunjena u pretežitom dijelu kad su zakupoprimalac i najmooprimalac platili više od polovice novčanog iznosa ugovorene zakupnine i najamnine.

5. ZAKLJUČAK

U ZOO-u je, glede ugovornog oblika odnosno forme, kao temeljno ustanovljeno načelo neobvezatnosti ugovornog oblika odnosno načelo neformalnosti ugovora. Međutim, i ZOO kod nekih vrsta ugovora, ali i brojni drugi propisi, pred ugovorne stranke, suugovaratelje odnosno sukontrahente, da bi pojedine vrste ugovora bile pravovaljane i proizvodile pravne učinke, stavljaju zahtjev odnosno obvezu da budu sklopljeni u propisanoj, obično pisanoj, formi. Ako te vrste ugovora nisu sklopljene u zahtijevanoj formi, pravna posljedica je da oni ne proizvode pravne učinke odnosno ništetni su, osim ako iz cilja propisa kojim je određen oblik ne proizlazi što drugo.

No, ugovori koji nisu sklopljeni u propisom zahtijevanom pisanom obliku odnosno formi, ako su u konkretnom slučaju egzistentne sve propisane zakonske pretpostavke, mogu osnažiti odnosno konvalidirati, a to će posrijedi biti u ugovornopravnim situacijama u kojima su ugovorne strane ispunile, u cijelosti ili u pretežitom dijelu, obveze koje iz njih nastaju, osim ako iz cilja radi kojega je oblik propisan očito ne proizlazi što drugo. Ako je samo jedan sukontrahent u cijelosti ili pretežitom dijelu ispunio obvezu, ugovor ne može konvalidirati.

¹³ Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 2567/2000-2, tako i Rev 2088/1998-2 i Rev 2056/1989.

¹⁴ Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 1225/1991-2.

VREMEPLOV

Trpimirova darovnica – 4. ožujka 852.

Povelja kneza Trpimira ili **Trpimirova darovnica*** smatra se najstarijim spomenikom hrvatskog prava i ujedno je prvi zapis u kojem se pojavljuje hrvatsko ime. U stručnoj literaturi označava se kao »rodni« ili »krsni list hrvatske države«.

Darovnica započinje riječima: »In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti. Regnante in Italia piissimo Lothario Francorum rege per indictionem XV sub die IIII Nonis Martii«, što u hrvatskom prijevodu znači: »U ime Oca i Sina i Duha Svetoga. Za vladanja vrlo pobožnog franačkog kralja Lotara u Italiji, indikcije XV, 4. ožujka.«

Darovnicom knez Trpimir priopćava da je od Petra, salonitanskog nadbiskupa pozajmio 11 libara srebra, a Petar mu je zauzvrat tražio da splitskoj crkvi potvrdi ono što je stekla darovanjem i kupnjom te da joj daruje crkvu sv. Jurja u Putalju. Knez mu uglavnom udovoljava i potvrđuje darovnicu svoga prethodnika, kneza Mislava te mu daruje crkvu i neke posjede s pripadajućim kmetovima. Trpimir sebe u darovnici naziva hrvatskim knezom (vladarom) - »dux Chroatorum«, a teritorij kojim vlada naziva kraljevstvo Hrvata - »regnum Chroatorum«.

Darovnica otkriva važne detalje o hrvatskoj državi u 9. stoljeću. Prije svega, pokazuje postojanje Hrvata i prije Trpimira, jer u darovnici Trpimir

Trpimirova darovnica

priznaje nadbiskupiji darovnicu svoga oca, kneza Mislava. Također, razvidno je da je kršćanstvo tek počelo prodirati među Hrvate (nema kršćanskih imena). Povelja dokazuje da se u Trpimirovo doba počela formirati feudalna država, što potvrđuje činjenica da knez raspolaže državnim teritorijem i da posjeduje vlastite feudalne domene. Trpimir ima i svoj dvor, koji je organiziran prema uzoru na franački, te se iz riječi da vlada Božjom milošću, može zaključiti da je samostalan vladar, koji samo nominalno priznaje vlast Lotara I., vladara Rimskog Carstva i kralja Italije. Također, doznaje se da je Trpimir stolovao u Bijaćima, a posjedovao je i Klis. Povelja nije sačuvana u izvorniku, već u pet

kasnijih prijepisa, od kojih je najstariji iz 1568. godine, koji se čuva u župnoj Riznici crkve Svetog Jurja u Kaštel Sućurcu. Isječak iz Trpimirove darovnice:

»Zato ja Trpimir, potpomognut milošću božjom knez Hrvata, iako sam grešnik, jer ne znam (kad bude došao) posljednji dan (tj. sudnji dan) i čas, za koji čovjek ne zna, veoma zabrinut za spas svoje duše, posavjetovao sam se sa svima svojim županima i sagradio sam samostan i onamo doveo zbor redovnika. Potaknut njihovim usrdnim molbama (i želeći) da nas njihova česta molitva oslobodi od grijeha, stao sam razmišljati da za crkvu tog samostana nabavim neke potrebštine. A kako nije

bilo dovoljno srebra da se završi izrada posuda, preputio sam je Petar, nadbiskup salonitanske crkve i dragi kum, jedanaest srebrnih libara.«

....

* Izvori: https://hr.wikipedia.org/wiki/Povelja_kneza_Trpimira, pristupljeno 25. 2. 2018.

Danijel Bosnar, Trpimirova darovnica, <https://hrcaak.srce.hr/169442>, pristupljeno 25. 2. 2018.

Ljujo Margetić, Krsni list hrvatske države (Trpimirova darovnica) i međunarodni položaj hrvatske države narodnih vladara https://www.flist.unist.hr/_download/repository/Margetic_2004.pdf, pristupljeno 25. 2. 2018.